

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ МОРЯ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ

Код РНПД 074329

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної роботи

Слободян С.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Страховання

Insurance

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

тип дисципліни: обов'язкова

мова викладання: українська

Миколаїв - 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Страховання» є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
 «26» 08 2022 року. - 24с.

Розробник: Зінченко А.І., доцент кафедри фінансів, канд. екон. наук.

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Страховання» узгоджено з гарантом освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування».
 Гарант освітньої програми, к.е.н., доцент Олексій ПАЩЕНКО

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Страховання» розглянуто на засіданні кафедри фінансів,
 Протокол № 1 від «26» 08 2022р.
 Завідувач кафедри д.е.н., професор Георгій РОГОВ

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Страховання» розглянуто методичною радою Факультету економіки моря
 Протокол № 1 від «26» 08 2022р.
 Голова к.е.н., доцент Вячеслав ІВАТА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Страховання» погоджено з навчальним відділом
 Начальник відділу Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни «Страховання» затверджено Навчально-методичною радою НУК
 Протокол № 6 від «29» 08 2022р.
 Голова НМР НУК Євген ТРУШЛЯКОВ

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мста вивчення навчальної дисципліни	6
3. Передумови для вивчення дисципліни	6
4. Очікувані результати навчання	6
5. Програма навчальної дисципліни	7
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування	21
7. Форми поточного та підсумкового контролю	21
8. Критерії оцінювання результатів навчання	22
9. Засоби навчання	24
10. Рекомендовані джерела інформації	24

ВСТУП

Анотація

Інституціональне реформування суспільних, економічних та політичних відносин в Україні і реалії сучасного ринку підвищують потребу у страховому захисті фізичних та юридичних осіб. Економічні відносини неможливі без розвинутої сфери страхування. Найважливішим чинником у подоланні існуючих проблем є трансформація суспільного погляду на страхування не тільки як на необхідний атрибут економіки, а і піднесення його ролі в громадській думці.

Ключові слова: страхування, економічні відносини.

Abstract

Institutional reform of social, economic and political relations in Ukraine and the realities of the modern market increase the need for insurance protection. Economic relations are impossible without a developed sphere of insurance. The most important factor in overcoming the existing problems is the transformation of the public view of insurance not only as a necessary attribute of the economy, but also the elevation of its role in public opinion.

Key words: insurance, economic relations.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8 Модулів – 2 Змістових модулів –4	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Обов’язкова	
Електронний адрес РПНД на сайті Університету	Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання не передбачено		3-й	3-й
Загальна кількість годин - 240		Семестр	
		5-й/6-й	5-й/6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2/2 самостійної роботи студента – 4/4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший, бакалаврський	Лекції	
		30/30 год.	12/10
		Практичні, семінарські	
		30/30 год.	10/8
		Самостійна робота	
		60/60 год.	200
		Індивідуальні завдання: - год.	
Вид контролю: іспит / іспит			
Форма контролю: письмова			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни “Страховання”: формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких компетентностей:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;
- здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку;
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення;
- здатність використовувати базові знання і практичні навички в сфері міжнародних фінансових розрахунків.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є: дисципліни Фінанси, Економіка підприємства, Фінанси підприємств.

4. Очікувані результати навчання.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання згідно з ОПП:

- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);
- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;
- розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави;
- використовувати методи міжнародних фінансових розрахунків у фінансовій діяльності підприємств.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Теоретико-організаційний підхід до страхування.

Змістовий модуль 1. Теоретичне бачення страхування.

Тема 1. Сутність, принципи та роль страхування. [2]. стор. 8-28. [1]. стор. 9-31.

Об'єктивна необхідність страхового захисту, суть, функції, принципи та роль страхування в сучасному суспільстві.

Виникнення та етапи розвитку страхування.

Сутність страхування і його місце в системі економічних категорій.

Зміст страхування і розкриття його в основних функціях страхування.

Страхування як стратегічний сектор економіки держави.

Принципи страхування.

Роль страхування в умовах ринкової економіки.

Тема 2. Класифікація страхування. [2]. стор. 30-46. [1]. стор. 31-57.

Поняття класифікації, її наукове і практичне значення для усвідомлення структури, сфери діяльності страховиків.

З'ясування з допомогою класифікації зв'язку та відмінностей між окремими галузями, підгалузями та класами страхування.

Класифікація страхування за організаційними принципами та об'єктами страхування.

Класифікація за формами проведення страхування.

Класифікація за родом небезпек.

Класифікація страхування за історичною та юридичною ознаками.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання. [2]. стор. 51-57. [1]. стор. 57-72.

Поняття ризику та особливості цього поняття.

Дослідження сутності ризику.

Види ризиків.

Класифікація ризиків на основі різноманітних критеріїв: за походженням, за об'єктами, за обсягом, за наслідками.

Управління ризиками: форми протидії ризикам і ліквідація їх негативних наслідки.

Місце страхування в управлінні ризиками.

Ризики які супроводжують страховий бізнес та шляхи управління ними.

Змістовий модуль 2. Державницько-організаційний підхід до страхування.

Тема 4. Страховий ринок. [2]. стор. 61-155. [1]. стор. 72-93.

Загальна структура сучасного страхового ринку.

Структурні елементи страхового ринку та взаємозв'язки між ними.

Страхові та нестрахові посередники і задачі які вони виконують на страховому ринку.

Чинники які сприяли розвитку сучасного страхового ринку України.

Процес створення страхових компаній.

Тема 5. Страхова організація. [1]. стор. 93-127.

Страхова індустрія як частина сфери послуг.

Її організаційні форми.

Порядок створення, функціонування та ліквідація страхових компаній.

Спеціалізація страховиків.

Умови залучення іноземних інвесторів до створення страхових організацій.
 Ресурси страховика: фінансові, матеріальні, трудові, інформаційні.
 Структура страхових компаній.
 Центральний офіс.
 Філії та представництва.
 Управління страховою компанією.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності. [2]. стор. 181-188.
 [1]. стор. 127-145.

Страховання як частина фінансово-кредитної сфери країни і потреба державного регулювання діяльності страховиків з метою забезпечення стабільного функціонування страхового ринку.
 Загальний стан і актуальні тенденції законодавчої бази України, яка регулює страхові відносини.
 Органи державного нагляду за страховою діяльністю та їх основні функції.
 Оподаткування страховиків, як важливий напрямок державного регулювання страхової діяльності.
 Державна політика в галузі вдосконалення страхування.

Модуль 2. Прикладне страхування.

Змістовий модуль 3. Ключові напрями страхування.

Тема 7. Особисте страхування. [2]. стор. 232-287. [1]. стор. 145-181.

Страховання життя як найважливіша підгалузь особистого страхування.
 Обсяг страхової відповідальності та контингент страхувальників та застрахованих.
 Різновиди страхування життя в т.ч. дитяче та весільне страхування.
 Страхування від нещасних випадків: обов'язкове та добровільне.
 Медичне страхування.
 Страхування пенсій (ренти).

Тема 8. Майнове страхування. [2]. стор. 288-354. [1]. стор. 181-217.

Страховання майна юридичних осіб: основні види ризиків, умови відшкодування збитків.
 Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств – страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна.
 Страхування технічних ризиків.
 Транспортне страхування: страхування вантажів при перевезенні транспортним засобом, страхування автотранспортних засобів, суден, авіаційне страхування.
 Морське страхування як особлива складова економіки моря.
 Страхування майна фізичних осіб: будівель, домашнього майна, тварин та іншого майна.

Страхування кредитних та фінансових ризиків: взаємовідносини сторін при делькредерному та гарантійному страхуванні.

Тема 9. Страхування відповідальності. [2]. стор. 356-437. [1]. стор. 217-253.

Об'єкти у страхуванні відповідальності.

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України та його функції.

Страхування відповідальності інших видів транспорту.

Страхування професійної відповідальності.

Страхування відповідальності за забруднення довкілля.

Тема 10. Перестрахування і співстрахування. [2]. стор. 46-50. [1]. стор. 253-279.

Сутність та роль перестрахування.

Історичні корені перестрахування.

Методи перестрахування.

Факультативне перестрахування.

Облігаторне перестрахування.

Форми проведення перестрахувальних операцій.

Пропорційне перестрахування – квотні й ексцедентні договори, їх переваги та вади.

Непропорційне перестрахування – на базі ексцеденту збитку, на базі ексцеденту збитковості.

Співстрахування і його особливості.

Змістовий модуль 4. Фінансово-економічний аспект страхування.

Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика. [1]. стор. 279-287. [1]. стор. 279-306.

Фінансові основи страхової діяльності.

Страхові тарифи як основа для розрахунку страхової премії.

Методики розрахунку страхового тарифу.

Доходи страховика та його складові.

Доходи від інвестування власних та залучених коштів.

Витрати страховика та їх структура.

Балансовий прибуток страховика та обчислення прибутку від страхової діяльності.

Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії. [2]. стор. 439-463. [1]. стор. 306-336.

Структура фінансів страховика й характеристика його матеріальних коштів.

Методики дослідження фінансової результативності страхових операцій.

Рівень виплат та рентабельність страхових операцій.

Формування та розміщення страхових резервів які забезпечують фінансову стійкість страхових компаній.

Технічні резерви та їх структура. Метод розрахунку технічних резервів.

Платоспроможність страховика й умови її забезпечення.

Фактичний та нормативний запаси платоспроможності

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	13
Модуль 1. Теоретико-організаційний підхід до страхування.										
Змістовий модуль 1. Теоретичне бачення страхування.										
Тема 1. Сутність, принципи та роль страхування	20	2	2		16	20	2	-		18
Тема 2. Класифікація страхування	20	6	6		8	20	2	2		16
Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання	20	6	6		8	20	2	2		16
Разом за змістовим модулем 1	60	14	14		32	60	6	4		50
Змістовий модуль 2. Державницько-організаційний підхід до страхування.										
Тема 4. Страховий ринок	20	6	6		8	20	2	2		16
Тема 5. Страхова організація	20	6	6		8	20	2	2		16
Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності	20	4	4		12	20	2	2		16
Разом за змістовим модулем 2	60	16	16		28	60	6	6		48
Разом за модулем 1	120	30	30		60	120	12	10		98
Модуль 2. Прикладне страхування.										
Змістовий модуль 3. Ключові напрями страхування.										
Тема 7. Особисте страхування	15	4	4		7	15	2	1		12
Тема 8. Майнове страхування	15	4	4		7	15	2	1		12
Тема 9. Страхування відповідальності	15	4	4		7	14	1	1		12
Тема 10. Перестраховування і співстраховування	15	2	2		11	16	1	1		14
Разом за змістовим модулем 3	60	14	14		32	60	6	4		50
Змістовий модуль 4. Прикладні соціальні відносини.										
Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика	30	8	8		14	30	2	2		26
Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії	30	8	8		14	3	2	2		26
Разом за змістовим модулем 4	60	16	16		28	60	4	4		52
Разом за модулем 2	120	30	30		60	120	10	8		102
Усього по курсу	240	60	60		120	240	22	18		200

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин	
		денна	заочна
Модуль 1.			
Змістовий модуль 1			
1	Тема 1. Сутність, принципи та роль страхування	2	-
2	Тема 2. Класифікація страхування	6	2
3	Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання	6	2
Змістовий модуль 2			
4	Тема 4. Страховий ринок	6	2
5	Тема 5. Страхова організація	6	2
6	Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності	4	2
	Разом за модулем 1	30	10
Модуль 2.			
Змістовий модуль 3			
7	Тема 7. Особисте страхування	4	1
8	Тема 8. Майнове страхування	4	1
9	Тема 9. Страхування відповідальності	4	1
10	Тема 10. Перестраховування і співстраховування	2	1
Змістовий модуль 4			
11	Тема 11. Доходи, витрати і прибуток страховика	8	2
12	Тема 12. Фінансова надійність страхової компанії	8	2
	Разом за модулем 2	30	8
	Усього по курсу	60	18

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи студентів:

- підготовка до лекційних занять – 1 год. занять (1 година на 1 лекцію);
- підготовка до практичних занять – 1 год (2 год. для заочної форми навчання) /1 заняття;
- підготовка до контрольних заходів – 30 год. на 1 захід.

№ з/п	Назва теми	К-ть годин	
		денна	заочна
1	Підготовка до лекцій	30	30
2	Підготовка до практичних	30	30
3	Підготовка до домашньої контрольної роботи	-	80
15	Підготовка до контрольного заходу по 15 годин на кожен з 2 заходів курсу.	60	60
	Усього по курсу	120	200

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Методи навчання:

- для всіх видів занять: робота з літературою, пояснення, дискусія, демонстрування;
- для лекційних занять: лекція, ілюстрування, бесіда;

- для практичних та семінарських занять: практична робота, методи контролю і самоконтролю, фронтальне опитування, контрольні роботи, контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей).

Засобами діагностики і методами демонстрування результатів навчання є:

- командні проекти;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- іспит.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету. Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного іспиту. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. Право здавати заключний іспит у конкретному семестрі дається студенту, якій з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і набирає не менше 60 балів. Підсумкова семестрова оцінка є сумою проміжних оцінок і оцінки іспиту (40 балів). Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше). Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт. Екзаменаційний білет заключного іспиту містить 2 теоретичних питання та одне практичне завдання. Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання під час поточного контролю	
6	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки до завдання в т.ч ситуаційного.
5	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу,
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована, містить математичні неузгодження.
1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія, математичних апарат хибний
0	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована, математичний апарат не використовується.

Поточний модульний контроль у формі тестування

% вірних відповідей	100	80	60	40	20	5
	90	70	50	30	10	
бал	12	10	7	5	3	1

Критерії оцінювання контрольної роботи (заочна форма)

Контрольна робота складається з двох теоретичних питань та одного практичного завдання (задача). За кожне теоретичне питання здобувач отримує максимально 7 балів, за практичне максимально 10. Контрольна робота виконується в кожному семестрі.

Кількість балів	Критерії оцінювання контрольної роботи		
	Теоретичне питання	Кількість балів	Практичне завдання (задача)
7	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.	10	Практичне завдання виконано правильно, без зауважень
5-6	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.	7-9	Практичне завдання виконано повністю, але містить несуттєві недоліки (висновки, оформлення тощо)
3-4	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.	4-6	Практичне завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці
1-2	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.	1-3	Практичне завдання виконано частково та містить суттєві помилки розрахункового та методичного характеру
0	Здобувач не дає відповіді.	0	Практичне завдання не виконано

Підсумкове оцінювання

5-й семестр (Модуль 1)	Денна форма		Заочна форма навчання	
	Вид роботи	Балів максимально	Вид роботи	Балів максимально
Тема 1	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6
Тема 2	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6
Тема 3	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6
ПМК 1	Тест	12	Тест	-
Тема 4	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6
Тема 5	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6
Тема 6	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6
ПМК 2	Тест	12	Тест	-
			Контрольна робота	24
	Іспит	40	Іспит	40
Сума максимально можлива за 6 тем, 2 заходи ПМК, іспит		100	Сума максимально можлива за 6 тем, контрольну роботу,	100

				іспит	
6-й семестр (Модуль 2)	Денна форма		Заочна форма		
	Вид роботи	Балів максимально	Вид роботи	Балів максимально	
Тема 7	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6	
Тема 8	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6	
Тема 9	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6	
Тема 10	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6	
ПМК1	Тест	12	Тест	-	
Тема 11	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6	
Тема 12	Практичне заняття	6	Практичне заняття	6	
ПМК2	Тест	12	Тест	-	
			Контрольна робота	24	
Іспит		40	Іспит	40	
Сума максимально можлива за 6 тем, 2 заходи ПМК, іспит		100	Сума максимально можлива за 6 тем, контрольну роботу, іспит	100	

Критерії оцінювання під час іспиту (5,6 семестр)

Сума балів за іспит складається із суми балів за кожен частину білету, що може бути максимально оцінена в 10 балів, тобто максимально можлива кількість балів на іспиті становить 40 балів.

Кожна з 4 частин білету (3 теоретичних питання та практична задача) має однакову вагу у 10 балів.

Бали	Теоретична складова.
10	Відповідь на теоретичне питання правильна, повна, логічна та яка містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
6	В цілому правильна відповідь, достатньо повна, логічна, але допущені нефундаментальні помилки та неточності у викладенні матеріалу.
4	Відповідь в основному правильна, відповідь, але яка містить ключові неточності та недостатньо обґрунтована.
2	Відповідь має вірне спрямування, але містить суттєві помилки, аргументи не сформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	Студент не дає відповіді
	Практична складова.
10	Практична задача вирішена вірно, із використанням математичного апарату і має аргументовані висновки.
7	Практична задача вирішена в цілому вірно, але має неточності у причинно-наслідкових зв'язках висновків.
4	Практична задача вирішена із математичними неузгодженнями, але в цілому хід вирішення та аргументація вірні.
2	Практична задача, де вирішення спрямовано у вірному напрямку, але просування виконано із використанням хибного математичного апарату та за логічними неузгодженнями.
0	відсутність вирішення.

Заохочувальні бали у кожному семестрі окремо:

стаття у фаховому виданні+ 30 балів;
 участь у конференції (тези доповідей конференції).....+ 16 балів;
 участь у модернізації практичних робіт чи виконання завдань із
 удосконалення дидактичних матеріалів з дисципліни.....+ 10 балів.

9. Засоби навчання

Кейс-орієнтований ретроспективний, поточний та перспективний аналіз на базі релевантної інформаційно-аналітичної і мультимедійної в т.ч. інфографічної інформації порталу finance.ua , forinsurer.com

10. Рекомендовані джерела інформації з дисципліни «Страховання та соціальні відносини»

Основна література

1. Журавка О. С. Страховання : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 350 с.
2. Плиса В. Й. Страховання: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. – К : Каравела, 2019. – 512 с.
3. Insurance: Best Practical Guide for Risk Management, Property, Liability , Life and Health with Concepts and Coverage by James Stevens, Shepal Publishing, NY 2016

Допоміжна література

4. Пікус Р.В. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник / Пікус Р.В. - К. : Знання, 2010. - 598 с

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Офіційний ВЕБ-САЙТ Верховної Ради України - законодавство України:
<http://www.rada.gov.ua>
2. Офіційний ВЕБ-САЙТ Міністерства фінансів України:
<http://www.minfin.gov.ua>
3. Офіційний ВЕБ-САЙТ Національного порталу відкритих даних
<http://www.data.gov.ua/>
4. Інтернет журнал «Страховання». [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
[http: // forinsurer.com](http://forinsurer.com)
5. Інтернет портал «finance.ua». [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://finance.ua>